

τατίθενται καὶ νὰ διορθώσωσιν ὅπως αὐτοὶ τὰ ἡμικρ-
τημένα δι' εἰρηνικῶν μεταρρυθμίσεων. Καὶ θείας
ιδέας τὸν θρίαμβον ἀνέχῃ σκοπὸν ἢ βιαία μετα-
βολή, παρακολουθοῦσιν αὐτὴν κτηνώδη πάθη καὶ
καταχρήσεις ἀποτρόπαιοι ἀτιμάζουσαι τὸν ἀγῶνα
καὶ ἐξολοθρεύουσαι τὰ δικαιώματα ὑπὲρ ὧν ἐγένετο.
Ποῦ δικίωμα, ποῦ τάξις, ποῦ ἀρχή, ποῦ νόμος τὸν
Φεβρουάριον καὶ τὸν Ἰούνιον τοῦ 1863 ἔτους; «Ἐάν
δὲν ποτίσῃ ἄφθονον αἶμα τὸ δένδρον τῆς ἐλευθερίας,
ἱεροκήρυττον τινες δαιμονιῶντες, τὸ δένδρον θέλει
ξηρανθῆ.» Ἀλλὰ πρὸς δόξαν τοῦ ἐλληνικοῦ ἔθνους,
τὸ σιτανικὸν αὐτὸ σάλπισμα καταρταρώθη ἐκεῖ
ὅθεν ἀναβὰν ἠγωνίσθη νὰ μολύνῃ τὸ πρόσωπον τῆς
Ἑλλάδος.

Ὁ Κωνσταντῖνος Λεβίδης διέτριβε τότε εἰς τὰ
ξένα, ἐξορισθεὶς διότι ἐπεζήτηε μετὰ τοῦ βασιλέως
Ὀθωνος τὸ μεγαλεῖον τῆς πατρίδος. Ἐπανελθὼν δὲ
μετὰ κχιρὸν ἐνόμισε κχιθῆκον νὰ ἐπανέλθῃ καὶ εἰς
τὴν ἀρχίαν θέσιν, καὶ ἐγκαρτερῶν εἰς τὴν δημοσιο-
γραφίαν νὰ συμπυκνώσῃ πάσας αὐτοῦ τὰς δυνάμεις
εἰς τὴν καταστολὴν τοῦ ἐπαναστατικοῦ κύματος καὶ
τὴν ἀνανέωσιν τῶν ἐνεργειῶν τῶν ὁποίων τὸ νῆμα
εἶχε διακόψει ἡ ἐπανάστασις· ἀλλ' ὁ θάνατος ἐπελ-
θὼν ἀδυσώπητος ἔθετο τέρμα εἰς τοὺς ἀγῶνας αὐ-
τοῦ, καὶ ἐστέρησε τὴν μὲν δημοσιογραφίαν τοῦ με-
γαθυμοτάτου τῶν στρατιωτῶν αὐτῆς, τὴν δ' Ἑλ-
λάδα θερμουργοτάτου ἐραστοῦ τοῦ μεγαλείου τῆς
πατρίδος.

N. Δ.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΣΟΥΤΣΟΣ.

Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν εἰς τὰ ἄνω μετὰστασιν
τοῦ συντάκτου τῆς *Ἑλπίδος* προεπέμφθη εἰς τὸν
τάφον καὶ ἕτερον γνωστὸν τέκνον τῆς Ἑλλάδος, ὁ
Παναγιώτης Σούτσος. Καὶ περὶ αὐτοῦ διέλαβεν ὁ
περιοδικὸς τύπος, ἀναπολήσας τὴν ποιητικὴν εὐ-
φυίαν τοῦ πατρὸς τοῦ *Ὀδοιπόρου*, καὶ μεμφοθεὶς
τὴν ἐξουσίαν ὅτι ἀφῆκεν αὐτὸν νὰ καταλύσῃ ἐν με-
γίστῃ πενίᾳ τὸν βίον.

Καὶ ὅτι μὲν τοῦ Παναγιώτου Σούτσου τὰ ἐκδε-
δομένα ἔπη μαρτυροῦσι τὴν ποιητικὴν αὐτοῦ ἀρετὴν
οὐδεὶς ὁ ἀντιλέγων. Καθ' ἡμᾶς ὅμως ἡ κυριωτέρα
αὐτῶν ἀξία δὲν εἶναι ἡ τῆς ποιήσεως, ἀλλ' ἡ τῆς
ἐπιδράσεως εἰς τὸ δημόσιον πνεῦμα καθ' ὃν χρόνον
ἐποιήθησαν· διότι, καθὼς καὶ πρὸ τριῶν ἐτῶν ἐλέ-
γομεν περὶ τῶν ἔργων αὐτοῦ τούτου τοῦ Σούτσου,
«ἡ ἐκ τῶν πονημάτων δόξα μετρεῖται κατ' ἀναλο-
γίαν τοῦ βαθμοῦ τῆς ὠφελείας ἧς ἐγένοντο πρό-
ξενα» (1) ἔστωσαν δὲ εἰς παράδειγμα τὰ ἄσματα

τοῦ Τυρταίου, ἃ τινες δὲν ἤθελον ἀπαθανατισθῆ βε-
βαίως ὅσον ἀπεθανατίσθησαν, ἀν δὲν ἀνέφλεγον τὴν
ἀνδρίαν καὶ δὲν ἐνίσχυον τοὺς βραχίονας τῶν Λα-
κεδαιμονίων ὥστε νὰ κατατροπώσωσι τοὺς ἐχθροὺς
αὐτῶν.

Τοιοῦτό τι συνέβη καὶ ἐπὶ τῶν ἀδελφῶν Σούτσων.
Ναὶ μὲν ἡ ποίησις δὲν ἦτο ἄγνωστος καὶ πρὸ αὐτῶν
μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων, διότι πολλοὶ τῶν ἐν Κων-
σταντινουπόλει καὶ ἀλλοχού, οἷοι Χριστόπουλος,
καὶ Βιλαρᾶς, καὶ Ρίζος ἔγραφον, καὶ οὐχὶ ἀδοκίμως,
διὰ μέτρων· ναὶ μὲν τὰ κλεφτικὰ ἄσματα, διηγού-
μενα συνήθως ἀνδραγαθίας, ὑπέθαλπον τὸν πρὸς τὴν
ἐλευθερίαν ἔρωτα, ὁ δὲ Ρήγας καὶ ὁ ἔνθους τοῦ
Τί καρτερεῖτε ποιητῆς, διὰ τῶν περιωνύμων αὐτῶν
ἐγερτηρίων ἐκλόνησαν πρῶτοι τὰ θεμέλια τῆς ἀλ-
λοφύλου ἐξουσίας· ὅμως ἀπὸ τοῦ 1824 ἔτους πάντα
μετεβλήθησαν, καὶ καιροὶ καὶ πράξεις. Τὸ πῦρ, τὸ
ὁποῖον ὑπενέμετο προτοῦ τὰς καρδίας ἐξεργάγη φλο-
γερὸν, αἱ δὲ φλόγες αὐτοῦ ἦτο ἐπάναγκες νὰ δια-
τηρηθῶσι, δὲν λέγομεν ἄσβεστοι, διότι οὐδέποτε
σβέννυνται εἰς τὰς ἐλληνικὰς ψυχὰς, ἀλλὰ ἀκμαίαι.
Τοὺς πατέρας ἡμῶν κατεκῆλουν ὄνειρα καὶ ἔθοσκον
ἐλπίδες· διὸ ἡ ποίησις αὐτῶν ἦτο ἐν γένει λιγύ-
φθογγος, θρηνώδης, ἐλεγειακὴ· σήμερον ὅμως ὅτε
τὰ ὄνειρα διελύθησαν καὶ αἱ ἐλπίδες ἐγένοντο πράγ-
ματα, ἀπρητεῖτο ἀνδρική, ῥαγδαία, πυρίκαυστος,
γοργὴ ὡς κεραυνός, ὅπως ἐξορμᾷ τὰς καρδίας, καὶ
ἐξυμνῆ τὰ ἀνδραγαθήματα, καὶ παραμυθῆ ἢ μᾶλλον
ἀναφλέγη ἐν συμφοραῖς τὸ θάρρος. Τοῦ Σολομοῦ ὁ
ἕμνος, τοῦ Ζαμπελίου αἱ τραγωδίαι ἐδείκνυον μὲν
ὅτι ὁ Ἑλικὼν δὲν εἶχε χερσωθῆ κατακράτος, διὰ
τὸ εἶδος ὅμως αὐτῶν καὶ τὴν ἔκτασιν δὲν ἐπανε-
λαμβάνοντο εἰς τὰ στρατόπεδα, δὲν ἐψάλλοντο καὶ
καθ' ὁδὸν, καὶ κατ' οἶκον, καὶ εἰς τὰ συμπόσια ὅπως
τὸ *Ὡς πότε παλληκάρια* καὶ τὸ *Τί καρτερεῖτε*, καὶ
διὰ τοῦτο δὲν ἐξῆπτον τὸν ἐνθουσιασμὸν τοῦ πολε-
μιστοῦ.

Οἱ Σούτσοι ἐλθόντες τὸ 1826 ἔτος εἰς τὴν ἀγω-
νιζομένην Ἑλλάδα, ἐκόμισαν μεθ' ἑαυτῶν τὴν ποίησιν
τὴν ἐξεγείρουσαν καὶ εἰς συμπόσια, καὶ εἰς οἰκογε-
νείας, καὶ εἰς στρατόπεδα τὸ αἶσθημα. Αἱ σάτυροι
τοῦ Ἀλεξάνδρου μαστιζοῦσαι τὴν κατάχρησιν ἀνε-
πτέρουν ἐν ταύτῳ καὶ τὸ φρόνημα, καὶ διὰ τοῦτο
πάντες ἀπήγγελλον ἐκ στήθους τοὺς ὠραιότερους
στίχους αὐτῶν. Τοῦ Παναγιώτου Σούτσου τὸ *Τρα-
γοῦδιον εἰς τὴν πτώσιν τοῦ Μεσολογγίου*, εἰναι
μὲν τὰ δάκρυα ἐπὶ τῇ ἀνεκέστῳ συμφορᾷ, ἀλλὰ
καὶ παρῶρα τοὺς ἐπιζῶντας εἰς νῆα κατορθώματα.

Ἐάν οἱ ἀδελφοὶ Σούτσοι ἐνέμενον ὡς ὁ Béranger,
τὸν ὁποῖον ἐμιμήθησαν θαυμασίως, εἰς τὸ εἶδος
τοῦτο τῆς ποιήσεως, καὶ δὲν ἐθήρευον φιλοδοξοῦν-
τες τὴν ἀπὸ τῆς ἐποποιΐας καὶ τῆς δραματικῆς φή-

(1) Πανθ. Τόμ. ις', σελ. 71.

μην, οὐδ' ἀριστάρχαιος ἴσως σμίλη ἤθελε τολμήσει
νὰ προσεγγίση τὰ γεννήματα τῆς φιλοπάτριδος αὐ-
τῶν φαντασίας.

Ἀλλὰ καὶ ἄλλως πως εὐηργέτησεν ἡ ποίησις τῶν
ἀδελφῶν Σούτσων· ἐχρησίμευσεν ὡς πρότυπον πρὸς
τοὺς νέους ἡμῶν ποιητάς· διότι, ὡς πρὸ πολλοῦ εἴ-
πομεν, «πλὴν τοῦ Ραγκαβῆ, τοῦ Ζαλακώστα, ἴσως
δὲ καὶ ἄλλου τινός, οὐδένα γινώσκωμεν ποιητὴν ἢ
στιχουργὸν μὴ ἐχνηλατήσαντα τὴν σούτσειον ξυνω-
ρίδα» (1). Τὴν ἐπενέργειαν δὲ τούτην δὲν εἶναι δύσ-
κολον νὰ ἀνεύρωμεν ἐτι καὶ σήμερον εἰς οὐκ ὀλίγα
τῶν συνεχῶς ἐκδιδόμενων ποιημάτων.

Δι' αὐτάς πρὸ πάντων τὰς δύο ἀξιολόγους ὑπη-
ρσίας, τὰς ὁποίας μετὰ πόθου ἀνακαλοῦμεν καὶ θέ-
λουσιν ἀνακαλεῖ εἰς τὴν μνήμην οἱ μεθ' ἡμᾶς, ἐθρη-
νήσαμεν τὴν Παναγιώτην Σούτσον, εὐτυχέστερον
μὲν τοῦ ἀδελφοῦ Ἀλεξάνδρου ὅτι ἐλεύθερον χῶμα
ἐκάλυψε τὸν νεκρὸν αὐτοῦ, δυστυχέστερον δὲ ὅτι
πολλοστὸς καὶ αὐτὸς ἐπεκύρωσε τὸ γαλλικὸν ἐκεῖνο
λόγιον τὸ λέγον· «qui sert son pays sert sou-
vent un ingrat.»

N. A.

ΛΑΚΩΝΙΚΑ.

Παροιμίας.

«Τραχηλό μου κουτταβάκι
ἔμαθές τα δὲν τὰ κάνεις ;
ἔμαθὰ τα δὲν τὰ φίνω.»

Ἐπὶ ἀνθρώπου ἀσταθοῦς προσποιουμένου μεταβ-
ρύθμισιν διαγωγῆς. Ἡ δὲ λέξις «τραχηλό» σημαίνει
παρδαλόν, ὡς ἐννοεῖται ἡ λέξις εἰς ἄλλας χώρας τῆς
Ἑλλάδος παρὰ τὴν Λακωνίαν, ὅπου καὶ ἡ λέξις «λα-
γαρός» σημαίνει παρδαλὸς λεγομένη ἐπὶ βοῶν,
ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἐφαρμοζομένη ἐπὶ ἀπατεῶνων. Πα-
ροιμιακῶς λέγεται «εἶσαι λαγαρός», καθὼς καὶ
«τραχήλης» καὶ «τραχηλόσκυλον» ἐπὶ τῶν αὐτῶν.
Σημειωτέον δ' ἐνταῦθα, ὅτι «τραχηλό» λέγεται ὁ
κύων ὁ ἔχων περὶ τὸν τράχυλον διάφορα χρώματα.

«Κούφιος τόπος κι' ἀλαλος»

Ἐπὶ ἀπειχῆς πράγματος.

«Τηγαρίτα μοῦ μυρλίει»
«Μὰ κακὰ τήνε λαβαίνω.»

Ἐπὶ πράγματος, ὅπερ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπιτύχη
τις ἢ καὶ μετὰ δυσκολίας μεγάλης μέλλει νὰ ἐπι-
τύχη· συνήθως ἐπὶ ἀρραβῶνων.

(1) Δόξ.

«Μαντραγούδα κλάνανίδα
Κι' ἄλλο ἔρα χορταράκι
Ἄν τὸ ξέραν ἢ μαρράδες
Δὲν ἐχάσαν τὰ παιδιὰ τους».

Ἐπὶ ἀποτυχία «Μαντραγούδα», ὁ κοινῶς λεγό-
μενος «μανδραγόρας», ἢ δὲ «ἀνανίδα» θάμνος ἀ-
κανθώδης.

Ἡ ἰδέα αὕτη τοῦ χόρτου τοῦ θεραπεύοντος τοὺς
πόνους τῆς καρδίας ἐν Ἠπείρῳ μετεποιήθη εἰς ᾄσμα
δημοτικόν, ὅπερ οἱ χωρικοὶ ᾄδουσι χορεύοντες. Πα-
ρατηρητέον δ' ὅτι μεταξὺ τῶν ἀνεξαρτήτων ὄρειων
Ἠπειρωτῶν καὶ τῶν λεγομένων Ἐλευθερολακῶνων
ὑπάρχει μεγίστη ὁμοιότης βίου, ἠθῶν, ἐθίμων καὶ
γλώσσης περίπου· ἐξ οὗ φαίνεται ὅτι διατηρήθη ἡ
ἀρχαία συγγένεια, διότι Ἠπειρωτῆται καὶ Λάκωνες
εἶναι ἀπόγονοι Δωριέων.

Ἴδοὺ τὸ ᾄσμα.

«Ποῶς εἶδε τό . . .
βρὲ τὸν ἀμάραντο
Ποῶς εἶδε τὸν ἀμάραντο
σὲ τί γκρεμὸ φουτρῶνει.
Δίχως νερὸ
νερὸ ποτίζεται
Δίχως νερὸ ποτίζεται
Δίχως νερὸ καρπάει.
Τὸ τρῶν τὰ λά . . .
τὰ λάφια καὶ φοροῦν
Τὸ τρῶν τὰ λάφια καὶ φοροῦν
τ' ἀρκούδι καὶ μερόνουν.
Νὰ τῶχε φᾶ λε . . . λέει
κι' ἡ μάννα μου
Νὰ τῶχε φάει κι' ἡ μάννα μου
Κι' ἐμὲν δὲν εἶχε κάμει.
Ἄχ ! Κρῖμα ποῦκαμες
Κακὸν ἔποῦκαμες
Κρῖμα ποῦκαμες μαννοῦλα
Καὶ μ' ἐγέννησες μικροῦλα.»

Σημειωτέον δ' ὅτι ἐν ταῖς χωρικοῖς μέλεσι τῶν
χωρικῶν τῆς Ἠπείρου ἐπαναλαμβάνονται τὰ ἑμί-
στιχα δις καὶ τρις ἀρμονικώτατα καὶ σύμφωνα μὲ
τὴν ἄρσιν καὶ θέσιν τοῦ ποδός, ὥστε ὁ εὐφυὲς παρα-

(1) Κατὰ τοῦτο συμφωνεῖ καὶ ὁ παλαιὸς ἤδη χορὸς τῆς Μάνης,
ὃν γέροντες σωζόμενοι εἰσέτι χορεύουσιν· ἡ δὲ νεολαία χορεύει τὸν
λεγόμενον «Καλαματιανόν» καὶ ἄλλα εἶδη, περιφρονῶσα τὸν
ἐγχώριον, ἐνῶ διὰ λόγους ἀρμονίας ὁ ἀρχαιότερος ὑπερτερεῖ
τῶν νεωτέρων εἰδῶν. Κατὰ τὸ ἀρχαιότερον σύστημα πεντήκοντα
ὡς ἑκατὸν ἄνθρωποι συγχερούσασιν ἀρμονικώτατα καὶ συνάμα
ᾄδουσι κατὰ συμφωνίαν μουσικὴν, ἐνῶ κατὰ τὸ νεώτερον τσαπέτη
πληθὺς χορευτῶν διὰ μιᾶς ἐν συνόλῳ νὰ διατηρήσῃ συμφωνίαν
ᾄσματος καὶ ἀρμονίαν ἄρσεως καὶ θέσεως ποδῶν εἶναι δυσκολώ-
τατον τοῦλάχιστον. Κατὰ τὸ ἀρχαῖον σύστημα διακρίεται ἀρ-
μονία κινήσεως ποδῶν, ὡς σώματος στρατοῦ τακτικῆς καὶ ἔχει